

Hovsep Hayreni : “BAĞIMSIZLIK” SEMBOLÜ “KILIÇ HAKKI CAMİİ”!

Posted on 11/07/2020

Mayıs ayındaki fetih kutlamasından beri Aya Sofya konusu yeniden güncellenmiş ve hummalı şekilde tartışılıyordu. Gidişat açık ve cumanın geleceği perşembeden belliydi. Nihayet meselenin halli için talimatı alan Danıştay 15 günlük sürenin ortasına gelen 10 Temmuz cuma günü beklenen kararı verdi. 1934 yılından beri müze statüsünde olan Aya Sofya yeniden cami statüsüne geçirildi. “Türkiye buna cesaret edemez” filan diyenleri ters köşeye yatıran basit bir şutla hem İstanbul’un fethi tamamına erdirilmiş, hem de “yedi düvele karşı bağımsızlık savaşı” yeniden kazanılmış oldu.

Bizans’ın başşehri Konstantinopolis’i fetheden Sultan II. Mehmet, Ortodoks dünyasının baş mabedi olan Aya Sofya’yı bu işgalin sembolü olarak camiye çevirmiş, ardıllarından III. Murat da yapının dört köşesine birer minare diktirmişti. Yaklaşık 500 yıl cami olarak kullanılan tarihi mabed, Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucu lideri M. Kemal tarafından batıya verilmek istenen laiklik ve çağdaşlık imajına bağlı olarak 1934 yılında müze statüsüne geçirilmişti. Onun yeni Türk devletini kurarken saltanat ve hilafetten vazgeçip “cumhuriyet” modelini seçmesi, ardından “şapka ve harf devrimi” gibi başka yeniliklere gitmesi dinsel bakımdan daha muhafazakar olan kesimin hoşnutsuzluğuna sebep olduğu gibi, bu kararı da homurtulara yol açacaktı.

Aslına bakılırsa M. Kemal’in kendisi dahil, İttihatçı geleneğin laiklik imajına önem veren kesimi de İslam’ın üstünlüğüne karşı değildi. Diğer inançlar karşısında İslam’ın imtiyazlı konumu Diyanet aracılığıyla sürdürülüyordu. Fes yerine şapka giydirmekle kafaların içi değişmiyordu. Sonuçta milliyetçisi, İslamcısı, ulusalcısı, halkçısıyla hepsi Türk-İslam sovenizminin biraz değişik varyantları olan politik gruplar arasındaki laik-dindar çekişmesi

bir tür kayıkçı kavgasıydı. Bu bağlamda dinsel bağınazlığa hitap edenler Aya Sofya'nın tekrar camiye döndürülmesini zaman zaman güncelliyordu.

Gelinen noktada politik erimeye karşı çarelerden biri olarak milliyetçi-muhafazakar seçmenin duygularına oynamak üzere İstanbul'un fethi kutlamaları sırasında bu talebe sahip çıkan Erdoğan bir tür kampanyanın da başlamasına ön ayak oldu. Konu tartışılırken iktidar ortağı Bahçeli de Ayasofya'nın kendileri için bir "kılıç hakkı" olduğuna vurgu yaptı. Bu pervasız ifadeyi yalnızca o değil, Murat Bardakçı gibi daha niceleri kullandı. İşin ilginç, Aya Sofya'yı müzeye çevirtenin M. Kemal olduğu çok açıkken, onun izinden ayrılmama yeminleri eden CHP'nin de "yeniden cami olsun" kampanyasına tam destek vermesiydi. Erdoğan'ın kararını kolaylaştıran bu oportünist tavır Türkiye'de laiklik savunusunun ne kadar sahte olduğunu gösterdiği gibi, yüz yıllık kayıkçı kavgasında laiklik yanlısı kesimin havlu attığının da ayan beyan ilanı oldu.

Öte yandan HDP'nin de bu konuda sessiz kalarak utangaç bir destek sunduğunu söylemek haksızlık olmaz sanırım. Durum öyle görünüyor ki, Türkiye'de büyük çoğunluğun ortak hassasiyeti sayılan İslama bağlılık noktasında hem CHP, hem de HDP pragmatik davranmayı tercih ediyor. Bu ise dinsel muhafazakarlığın biraz daha güçlenmesine yarıyor sadece.

Olayın iç politik yönü böyle bir karaktere sahipken, dış politik yönü de daha az enteresan değil. Dünyada işgalciliğin, sömürgeciliğin, kılıç zoruyla yağmacılığın artarak sorgulandığı, bunları simgeleyen heykellerin yıkılmaya başladığı bir dönemde, fetihçi geçmişiyile bu kadar gurur duyan ve "kılıcımın hakkını herkese tanıtacağım" ısrarında olan bir devletin onaylanması mümkün değildir. Ancak Türkiye'yle çıkar ilişkilerini fazla zedelemek istemeyen devletlerin tolerans göstermeleri nedeniyle tepkiler zayıf kalmıştır. Yine de dış dünyada genel bir karşıtlığın hissedilir olması, bu tür durumları avantaja çevirme meraklısı olan Erdoğan'a malzeme olmuştur.

Nihayet kararını ilan ederken "Ayasofya'nın hangi amaçla kullanılacağı konusu Türkiye'nin

egemenlik haklarıyla ilgilidir” deyip “Bu konudaki her türlü ifadeyi bağımsızlığımızın ihlali olarak kabul ederiz” gibi üst perdeden bir çıkış yapması dikkat çekicidir. CHP’nin ikinci adamı Muharrem İnce de aynı vurguyu yaparak Erdoğan’la milli birlik tablosu çizmeyi ihmal etmemiş. Burada dile gelen “bağımsızlık” ruhu “kılıcının değdiği yeri anasının ak sütü gibi kendine helal” sayan, hükümlanlık altına aldığı halkları ve maddi-manevi değerlerini istediği gibi yönetme konusunda uluslararası kural ve sınır tanımayan malum anlayıştır, ki uzak ve yakın tarihte işlediği insanlık suçlarının haddi hesabı yoktur.

O anlayış emperyalist devletlerin her biriyle her türlü işbirliğini de yapar, onlara ekonomik imtiyazlar da verir, gerekirse kapı kulluğunu ve bekçi köpekliğini de üstlenir, yalnız kendi uyruğu olan topluluklar üzerinde istediği tasarrufu kullanmakta mutlak serbestlik ister ve bunu titizlikle savunur. Öyle ki bu “bağımsızlık” anlayışı önce İttihat ve Terakki, sonra da onun devamı olan Kemalist hareket tarafından Osmanlı bünyesindeki Hristiyan halkların köklerini kazıyınca kadar tepe tepe kullanılmış, Ermenilerin, Süryanilerin ve Rumların canlı nüfuslarıyla beraber bütün kültürel mirası da çarçur edilmiştir. Gerisi ucuz kahramanlık, palavra ve inkardan ibarettir.

Eh, sonunda dünyaya meydan okurcasına bir karar alındığına göre, “kılıç hakkı”na yaraşır olması için Aya Sofya ismi de, yapının dizaynı da değiştirilmelidir. Aya Sofya adına cami olmaz! En iyisi işin esprisini açıklamak için kullandıkları sözü isim yapmalarındır. Kılıç Hakkı Camii!.. Yapının görsel olarak da bununla uyumlu ve daha çarpıcı olması için zamanında dikilmiş klasik minareler kanlı kılıçlara dönüştürülebilir. Çekinecek bir şey yok, bunlar zaten gururla savunulan ve milli şiirlerde (“minareler süngü, kubbeler miğfer” gibi) vurgulanan şeylerdir. Daha bir tutarlı olur!..

Hovsep Hayreni